

Opgave 1 Heeft het vrijwilligerswerk toekomst?

Bij deze opgave horen tekst 1 en 2 en de tabellen 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In Nederland zijn ruim 4 miljoen mensen actief in het vrijwilligerswerk. Bij vrijwilligerswerk gaat het om 'werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving' (uit rapport 'Vrijwilligerswerk in meervoud. Civil society en vrijwilligerswerk 5', Sociaal en Cultureel Planbureau 2009).

Mantelzorg waar een vergoeding tegenover staat valt in deze definitie dus niet onder vrijwilligerswerk, net zomin als het af en toe een boodschapje doen voor je zieke buurvrouw (want dat is niet georganiseerd) of een maatschappelijke stage (want die is niet vrijwillig).

Het maatschappelijk belang van vrijwilligerswerk kun je beargumenteren met behulp van verschillende kernconcepten, bijvoorbeeld met het sociologische kernconcept groepsvorming.

- 2p 1 Beargumenteer met behulp van twee **andere** sociologische kernconcepten wat het maatschappelijk belang is van vrijwilligerswerk.

Lees tekst 1.

In tekst 1 wordt vrijwilligerswerk als een particuliere actie voor een collectieve zaak gezien. Bij de uitvoering daarvan kan zich het 'freeriders'-probleem voordoen.

- 1p 2 Leg uit dat bij vrijwilligerswerk zoals in speeltuinen en buurthuizen het 'freeriders'-probleem kan optreden.
- 1p 3 Geef een reden waarom juist de overheid een oplossing kan bieden voor het 'freeriders'-probleem.

Lees de regels 1 tot en met 37 van tekst 2.

- 2p 4 – Formuleer een hypothese die in het onderzoek van de sociologen Hill en Den Dulk (regels 26-37) is getoetst.
- Wat is de onafhankelijke variabele en wat is de afhankelijke variabele in deze hypothese?

Lees de regels 38 tot en met 80 van tekst 2.

Uit onderzoek blijken vooral protestantse scholen sterk te zijn in het stimuleren van vrijwilligerswerk.

- 4p **5** Wat zouden Nederlandse scholen kunnen doen om vrijwilligerswerk te stimuleren?

Gebruik in je antwoord de kernconcepten cultuur en socialisatie en de gegevens uit de regels 38-80 van tekst 2.

Bekijk tabel 1.

De onderste drie rijen van tabel 1 geven een verband aan.

- 1p **6** Wat houdt dit verband in?

- 2p **7** Kun je op basis van deze gegevens ook concluderen dat er sprake is van een causaal verband? Licht je antwoord toe.

Bekijk tabel 2 en 3.

- 3p **8** Beredeneer op grond van de tabellen 2 en 3 of het aantal vrijwilligers in de toekomst zal afnemen of zal toenemen.

De trend in kerkelijke gezindten in Nederland die uit tabel 3 is af te lezen, is al sinds de jaren zestig van de vorige eeuw gaande.

- 4p **9** Geef met behulp van de processen rationalisering en individualisering een verklaring voor de trend in kerkelijke gezindten in Nederland die uit tabel 3 is af te lezen.

Opgave 1 Heeft het vrijwilligerswerk toekomst?

tekst 1

Problemen van collectieve actie en vrijwilligerswerk

Het werk van vrijwilligers en hun organisaties kan (...) worden gezien als particuliere actie voor een collectieve zaak. Daarbij gaat het niet
5 alleen om het risico op collectieve calamiteiten zoals overstromingen en epidemieën. Het gaat ook om het creëren van een leefbare omgeving met gemeenschapsvoorzieningen
10 zoals speeltuinen en buurthuizen. Verder betreft het samenwerking rond risico's van individuele rampspoed, zoals armoede en hulp-

behoevendheid. Vrijwilligerswerk is
15 echter maar een van de oplossingen voor dergelijke problemen van collectieve actie. Informele steun binnen hechte gemeenschappen of juist hulp vanuit
20 verstatelijke voorzieningen vormen alternatieve oplossingen voor problemen waarbij een gezamenlijke aanpak aangewezen is en waarbij iedereen kan meeprofiteren van de op-
25 brengst. Het realiseren van collectieve actie is moeilijk (...).

bron: Civil society, Verkenningen van een perspectief op vrijwilligerswerk, Sociaal en Cultureel Planbureau, 1994

tekst 2

Vrijwilligers vaak protestant

Vrijwilligers zijn belangrijk voor de samenleving. Natuurlijk kunnen ze de rol van de professional niet overnemen en kun je niet te veel van hen vragen. Daarnaast zijn ze kie-
5 keuriger geworden in de duur en de inhoud van het vrijwilligerswerk. Maar nog steeds doen vrijwilligers ontelbaar veel goede daden in Nederland.
10 De vraag is of dit in de toekomst ook zo zal zijn. Kun je vrijwilligers kweken?

Recent onderzoek uit de Verenigde Staten suggereert dat scholen daarin
15 een cruciale rol kunnen spelen. (...) Uit dit onderzoek blijkt dat het vooral protestantse scholen zijn die sterk zijn in het stimuleren van vrijwilligerswerk, ook nadat de leerlingen vol-
20 wassen zijn geworden.

Op Amerikaanse scholen wordt van leerlingen verwacht dat zij vrijwil-
ligerswerk doen. Maar nadat leer-
lingen het schoolsysteem hebben
25 verlaten, neemt hun animo voor vrij-
willigerswerk meestal af. Uit onder-
zoek van de sociologen Hill en Den
Dulk blijkt dat dit niet geldt voor alle
scholen. Er is een sterk verband tus-
30 sen protestants onderwijs en vrijwil-
ligerswerk: 83 procent van de leer-
lingen bleef ook in de jong-
volwassenheid vrijwilligerswerk doen.
Dat is veel meer dan de 55 procent
35 afkomstig uit het katholiek onderwijs
of de 48 procent uit het openbaar
onderwijs.

(...)
Waarom zou het volgen van pro-
testants onderwijs zo veel invloed
40 hebben op het doen van vrijwilligers-

werk? Dat is nog steeds een raadsel. Misschien zijn ze beter georgani-
seerd. Wellicht leiden deze scholen
hun leerlingen op een levenspad
45 waarvan vrijwilligerswerk een natuur-
lijk onderdeel is. Of besteden ze
meer aandacht aan reflectie? Want
een andere studie suggereert dat
reflectie op het goede leven ook van
50 invloed is op het doen van vrijwilli-
gerswerk.

In Engeland is hier een discussie
over gevoerd. Als een school moeite
heeft met het benoemen van ge-
55 meenschappelijke waarden, is het
niet eenvoudig om leerlingen te moti-
veren tot vrijwilligerswerk uit naam
van gedeelde idealen. Je moet er-
gens in geloven om er vol voor te
60 gaan.

Wat betekent dit voor Nederland? De
protestantse traditie is sterk in het
ontwikkelen van maatschappelijk en-
gagement en het stimuleren van re-
65 flectie op het leven. Deze tradities
van protestants activisme en reflec-
tie, die worden gevoed in hun kerken
en scholen, dreigen verloren te gaan.
Individueel kunnen nog wel geïnspi-
reerd worden om het goede te doen,
70 maar er is niet langer een gedeelde
taal of gemeenschap die vrijwil-
ligerswerk en bezinning stimuleert.
Nederland is gelukkig nog steeds een
75 high-trustsociety. Vrijwilligerswerk
hangt samen met onderling vertrou-
wen. Hoe hoger het vertrouwen in
een samenleving, hoe meer mensen
bereid zijn om vrijwilligerswerk te
80 doen. (...)

bron: Trouw van 9 maart 2013, door James Kennedy

tabel 1

Vrijwilligerswerk naar diverse achtergronden in 2007, afwijkingen van het bevolkingspercentage (in procentpunten)

	totaal 33%
man	+ 1
vrouw	- 1
autochtoon	+ 2
westers allochtoon	- 6
niet-westers allochtoon	-11

naar: Vrijwilligers in meervoud, Civil society en vrijwilligerswerk 5, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2009

Toelichting op tabel 1

In 2007 was 33% van de bevolking actief als vrijwilliger. In de tabel is per categorie respondenten de afwijking af te lezen ten opzichte van dit percentage. Mannen verrichten bijvoorbeeld iets vaker dan vrouwen vrijwilligerswerk, namelijk respectievelijk 34% (+1) en 32% (-1)

tabel 2

Vrijwilligers naar kerkelijke betrokkenheid¹⁾ in 2007 (in procenten van de bevolking van 16 jaar en ouder)

	regelmatig vrijwilligerswerk²⁾	enig vrijwilligerswerk³⁾
buitenkerkelijk	19	40
nominaal katholiek	29	49
kerks katholiek	34	60
nominaal protestant	27	47
kerks protestant	48	66
hele bevolking	25	45

noot 1 Kerkleden zijn 'nominaal' (gaan minder dan 1 keer per maand naar de kerk) en 'kerks' (gaan vaker).

noot 2 Verricht gemiddeld minstens een uur per week vrijwilligerswerk.

noot 3 Doet minder dan een keer per week vrijwilligerswerk.

naar: Vrijwilligers in meervoud, Civil society en vrijwilligerswerk 5, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2009

tabel 3

Waargenomen en geschatte aandelen van de kerkelijke gezindten in de bevolking (in procenten)

	waargenomen	geschat		
	2000	2007	2011	2015
geen	62	66	68	70
rooms-katholiek	17	14	13	11
protestant	12	9	7	6
moslim	5	6	7	7
overig	3	4	5	6
totaal	100	100	100	100

naar: Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2007